

Tema 6: Samvær og fælles aktiviteter

Introduktion og formål

Når en familie får et barn med funktionsnedsættelse, kan det være forbundet med en bekymring for, hvordan det skal gå barnet og et ønske om at give barnet de bedste betingelser for udvikling på trods af funktionsnedsættelsen.

Derfor er forældrenes opmærksomhed også ofte rettet mod, hvordan de kan sikre deres barn den bedste professionelle bistand til barnets behandling og træning – og hvordan de selv kan indgå i en træning og behandling, der udvikler barnets motoriske, sproglige, sociale og kognitive kompetencer.

Formålet med temaet er at give forældrene viden om, hvordan leg og fælles aktiviteter kan være en fælles ramme om samværet i familien og med barnet, og samtidigt skabe nærvær, udvikling og trivsel hos barnet. For nogle børn kan der også være et stort behov for støtte til samvær med andre og ikke mindst i at trække sig fra andre, når det er nødvendigt. Det er her vigtigt, at temaet tilpasses de konkrete målgrupper, idet der kan være nogle målgrupper af børn med eksempelvis udviklingsforstyrrelser, som har andre behov for støtte.

Temaet præsenterer forældrene for viden om, hvordan børn med funktionsnedsættelser aktivt kan indgå i familiens liv, daglige gøremål og aktiviteter, herunder viden om legens betydning for børns udvikling og livskvalitet. Desuden præsenteres viden om, hvordan barnet kan udvikle sig udenfor hjemmet i samværet med andre mennesker og i andre sammenhænge. Temaet giver forældrene redskaber til refleksion, hjemmeopgaver samt inspiration til leg og øvrige aktiviteter i og udenfor familien.

Kommunen skal overveje, om temaet er relevant i relation til den konkrete målgruppe af børn og familier. Nogle af oplæggene til refleksion kan tilpasses større børn, eksempelvis til drøftelse af, hvordan barnet eller den unge kan blive inddraget i de praktiske aktiviteter i hjemmet og hvilke muligheder der kan være for unge i forhold til at møde og have aktiviteter med andre unge.

Baggrund

Nyere forskning viser at legen, som er en væsentlig del af det tidlige samspil mellem spædbørn og deres forældre, har stor betydning for barnets udvikling. Med en viden om, hvordan udviklingen sker hos barnet uden funktionsnedsættelse, peger forskningen på, hvordan man i et relationsperspektiv kan arbejde med børn med funktionsnedsættelse.

For eksempel har spædbarnsforskeren Daniel Stern gennem empiriske undersøgelser påvist, hvordan det samspil, der udspiller sig mellem forældre og spædbarnet, har stor betydning for barnets videre udvikling. I samspillet sker etableringen og reguleringen af kontakten blandt andet gennem små lege og udveksling af følelser (Stern, 1997).

Når barnet har en funktionsnedsættelse kræver det ofte større opmærksomhed og sensitivitet fra forældrene at få øje på og tilpasse sig barnets udspil, for derved at øge barnets opmærksomhed og optagethed (Broden, 1995).

Daniel Stern bruger begrebet afstemning om denne proces, som handler om tilpasning af tempo, timing og intensitet. Forældrene skal være opmærksomme på, at det hverken går for hurtigt eller for langsomt, om intensiteten er for lille eller for stor, om barnet har behov for en pause med videre. Netop afstemningen er væsentlig i samspillet mellem barnet og dets forældre, og samtidig er det grundlaget for, at barnet udvikler sin evne til selv at tage kontakt og regulere kontakten. En evne som er helt fundamental i det sociale samspil og meget betydningsfuld for den psykiske udvikling (Bøtcher og Dammeyer, 2010).

Hverdagen for et barn med en betydelig funktionsnedsættelse vil ofte være meget programsat med træning, terapi og behandling i børnehave og skole. Da legen spiller en stor rolle for barnets udvikling, er det af stor betydning, at forældrene støtter og indgår i legen med barnet.

Kvalitative undersøgelser viser, at mødre til børn med funktionsnedsættelser spiller og leger mere med deres børn end mødre i almindelighed gør med deres børn, og de angiver, at de kompenserer for oplevelser, som de mener, barnet ellers ikke ville få (Bengtsson m.fl., 2011). Samme kvalitative undersøgelse viser også, at børn med funktionsnedsættelser hjælper mere med madlavning og andre huslige gøremål end andre børn, fordi mødre arbejder mindre og derfor er mere hjemme til at lave disse aktiviteter med børnene. Inddragelsen i de daglige gøremål i hjemmet kan være en følge af, at barnet ikke kan beskæftige sig selv, og at forældrene derfor anvender disse gøremål som en fælles aktivitet (Bengtsson m.fl., 2011). Her kan det være et opmærksomhedspunkt, at disse aktiviteter i hjemmet ikke hindrer børnene i at være sammen med jævnaldrende uden for hjemmet.

Leg er lystbetonet og udspringer fra barnet, og derfor er det vigtigt at være opmærksom på, at børn med sociale og kognitive funktionsnedsættelser, kan lege på helt andre måder end andre børn. Det er vigtigt, at forældrene ikke prøver at styre eller tvinge barnet til at lege på samme måde som andre børn, og i stedet ser barnets engagement, energi og glæde ved at gøre noget og kunne noget, som barnet finder betydningsfuldt (Bøtcher og Dammeyer, 2010).

Forberedelse til temaet

Det forudsættes, at underviseren som minimum har viden om:

- Pædagogisk og psykologisk viden og praksiserfaring
- Teoretisk og praktisk viden om børns udvikling og det tidlige samspil mellem spædbørn og deres forældre
- Teoretisk viden om legens betydning samt inspiration og praktiske redskaber til leg mellem forældre og børn samt inddragelse af barnet i hverdagen og dens praktiske gøremål

Vær generelt opmærksom på:

- At undervisere skal kunne dække de omfattede emner - eller om der skal hentes supplerende ekspertise eller viden i kommunen
- At kursusmaterialet skal tilpasses målgruppen og dens behov for information, viden og dialog
- At det er kommunens ansvar at sikre, at materialer og slides til brug på kurserne er opdaterede i forhold til gældende lovgivning og praksis
- At konceptets kursusmaterialer skal tilpasse den enkelte kommunes organisering og praksis

Kursusmaterialer til inspiration

- Powerpoints
- Hjemmeopgave
- Supplerende materialer til brug på kurserne

Mere at vide

På nettet

Gode tips og inspiration til leg kan findes Børnehjernerne
<http://www.børnehjernerne.dk/default.asp?PageID=237>

Relevant litteratur

Ayres, A. Jean(1998): "Sanseintegration hos børn", Munksgaard.

Bengtsson, Steen m.fl. (2011): Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier. Den første kortlægning i Norden. SFI.

Beyer, Jannik & Gammeltoft, Lone (1998): "Autisme og Leg", Socialstyrelsen.
<http://shop.socialstyrelsen.dk/collections/handicap/products/autisme-og-leg>

Bøttcher, Louise & Dammeyer, Jesper (2010): "Handicappsykologi – en grundbog om arbejdet med mennesker med funktionsnedsættelser ", Samfundslitteratur.

Hart, Susan (2009): "Den følsomme hjerne" Gyldendals Bogklub.

Pepper, Jan og Elaine Weitzman (2007): To skal der Til - sprog og tale. En praktisk vejledning for forældre til børn med forsinket sprogudvikling.

Sørensen, Jytte Birk (2002): "Marte Meo metodens teori og praksis", Systeme Academic.